

شورای سیاست‌گذاری حوزه‌های علمیه خواهران

مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران

معاونت پژوهش

آذربایجان غربی - ارومیه

پایان‌نامه سطح ۳

مدرسه: مرکز تخصصی تفسیر و علوم قرآنی الزهرا (س)

عنوان:

نقش حاکمیت در صیانت از بیت المال در آموزه‌های اسلامی

استاد راهنما:

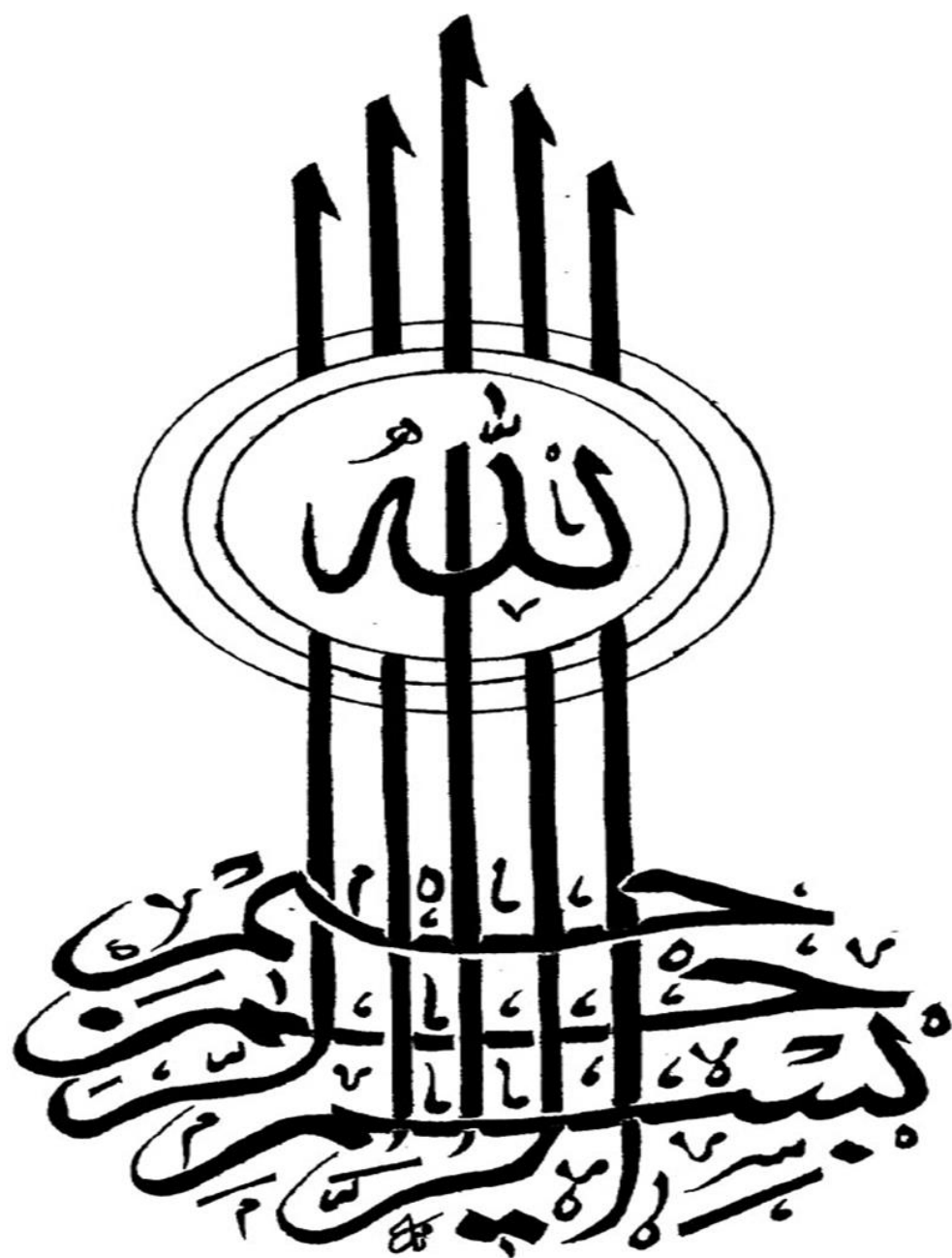
دکتر زهرا فتحی

نگارنده:

فاطمه شکریان حاجی بهزاد

سال تدوین:

بهمن ۱۴۰۲

تحمیدیه:

حمد و سپاس مخصوص پروردگار یگانه‌ای است که با نور علمش در تدوین این تحقیق مرا مورد رحمت واسعه‌ی خود قرار داد و سلام و صلوات همواره بر محمد و آل محمد سلام الله علیهم باد.

مدیریت حوزه های علمیه خوارهران

تقدیم:

این اثر پیشکشی است به ارواح ملکوتی شهدای مدافعان امنیت و حرم به‌ویژه علمدار
شهدای والامقام جبهه مقاومت سردار سرافراز اسلام، شهید حاج قاسم سلیمانی و کسانی که
سرآغاز تولد من هستند. از یکی زاده می‌شوم و از دیگری جاودانه، استادی که سپیدی را بر
تخته‌سیاه زندگی‌ام نگاشت و مادر و پدر مهربانی که زندگی‌ام را مدیون مهربانی
وسخت‌کوشی و عطوفت آن‌ها می‌دانم و برادران و خواهرانم که همیشه همراهان و
پشتوانه‌های زندگی من هستند.

تقدیر و تشکر:

لازم می‌دانم که مراتب تقدیر و تشکر خود را از مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران به دلیل فراهم نمودن امکانات مادی و معنوی و همه‌ی کسانی که در جریان تدوین این تحقیق از ابتدا تا انتها مرا یاری کردند بیان کنم به‌ویژه از استاد بزرگوار، سرکار خانم دکتر زهرا فتحی که ضمن ترغیب به انجام این پژوهش، حقیر را در انجام و سرانجام یاری رساندند، تشکر نمایم؛ مطالب بسیار پرکاربرد و ارزنده‌ای از ایشان آموختم و در این پژوهش از آن‌ها استفاده نمودم و خداوند را به خاطر این نعمت که به بنده ارزانی نموده است سپاس گزارم.

در پایان نیز لازم می‌دانم از خانواده و پدر و مادرم به خاطر سختی‌هایی که در این راه متحمل شدند و فضایی آرام برای پژوهش فراهم آوردند، کمال تشکر را داشته باشم؛ بی‌گمان اگر همیاری ایشان نبود، انجام پژوهش بسیار مشکل بود.

۳۱. حسینی، سیدرضا، دانشنامه امام علی علیه السلام، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، بی چا، ۱۳۸۰ ه.ش.
۳۲. حسن زاده آملی، حسن، تکمله منهاج البراعه، تهران، مکتبه الاسلامیه، بی چا، ۱۴۰۰ ه.ق.
۳۳. حلبی، ابوالصلاح، الکافی فی الفقه، محقق: استادی، رضا، اصفهان، مکتبه الإمام أميرالمؤمنین علیه السلام، چاپ اول، ۱۴۰۳ ه.ق / ۱۳۶۲ ه.ش.
۳۴. حکیمی، محمدرضا و حکیمی، محمد و حکیمی، علی، الحیاء / ترجمه احمد آرام، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۱۳۸۰ ه.ش.
۳۵. خوری، سعید، اقرب الموارد، ایران، دارالاسوه، چاپ اول، ۱۳۷۴ ه.ش.
۳۶. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، تهران: موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، بی چا، ۱۳۷۷ ه.ش.
۳۷. رفیع پور، فرامرز، آناتومی جامعه یا سنه الله: مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی کاربردی، تهران: شرکت سهامی انتشار، چاپ نهم، ۱۳۹۳ ش.
۳۸. رضایی، مجید، احیای نظام خراج در واگذاری مدیریت شرکت‌های دولتی به بخش خصوصی، مجله اقتصاد اسلامی، تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، بی چا، ۱۳۸۳ ه.ش.
۳۹. راغب اصفهانی، حسین ابن محمد، المفردات فی غریب القرآن، بی جا: دفتر نشر الکتاب، چاپ دوم، ۱۴۰۴ ه.ق.
۴۰. شیخ انصاری، مرتضی، المکاسب، قم: انتشارات دارالحکمه، بی چا، ۱۴۲۴ ه.ش.
۴۱. شیخ طوسی، ابوجعفر محمد بن حسن، المبسوط فی فقه الإمامیه، محقق: بهبودی، محمدباقر، تهران: المکتبه المرتضویه لإحياء الآثار الجعفریه، چاپ سوم، ۱۳۸۷ ه.ش.
۴۲. شیخ طوسی، ابوجعفر محمد بن حسن، النهایه فی مجرد الفقه و الفتاوی، بیروت: دارالکتاب العربی، چاپ دوم، ۱۴۰۰ ه.ق.

۴۳. _____، تهذیب الاحکام، محقق و مصحح: خرسان، حسن و آخوندی، علی و آخوندی، محمد، تهران: دارالکتب العلمیه، چاپ چهارم، ۱۳۶۵ ه.ش.
۴۴. شهید ثانی، زین‌الدین بن علی، الروضه البهیة؛ شرح سلطان العلماء، قم: انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، بی‌چا، ۱۴۱۲ ه.ق.
۴۵. _____، مسالک الأفهام إلى تنقیح شرائع الإسلام، بی‌جا: مؤسسه المعارف الاسلامیه، بی‌چا، بی‌تا.
۴۶. شیخ مفید، محمد بن محمد، المقنعه، قم: کنگره جهانی هزاره شیخ مفید، چاپ اول، ۱۴۱۳ ه.ق.
۴۷. صدر، احمد و جمعی از مؤلفین، دایره المعارف تشیع، تهران: موسسه دائره المعارف تشیع با همکاری نشر یاوران، بی‌چا، ۱۳۷۱ ه.ش.
۴۸. صدر، سید محمد، ماوراء فقه، بی‌جا: محبین، چاپ اول، ۱۳۸۳ ه.ش.
۴۹. طاهری نیا، علی باقر، صیانت فرهنگی، فرهنگ صیانتی، نشریه: صیانت فرهنگی و سرمایه اجتماعی، ۱۴۰۰، دوره ۱، شماره ۱.
۵۰. طباطبائی، محمدحسین، المیزان فی تفسیر القرآن، قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه‌ی مدرسین حوزه علمیه، بی‌چا، ۱۴۱۷ ه.ش.
۵۱. طباطبائی، سید محمدحسین، قرآن در اسلام، قم: هجرت، بی‌جا، ۱۳۶۰ ه.ش.
۵۲. طباطبائی یزدی، سید محمدکاظم، العروة الوثقی، تحقیق: مؤسسه النشر الاسلامی، بی‌جا، ردمک، بی‌چا، بی‌تا.
۵۳. علی اکبری، محمد حسین، سیاست‌های مالی امام علی (ع)، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی: حوزه علمیه قم، دفتر تبلیغات اسلامی، معاونت پژوهشی، ۱۳۹۰ ه.ش.

۵۴. علامه حلی، حسن بن یوسف بن مطهر، قواعد الأحكام، تحقیق: مؤسسه النشر الإسلامی الطبعة: قم: مؤسسه النشر الإسلامی التابعة لجماعة المدرسين بقم المشرفة ردمک، چاپ اول، ۱۴۱۳ ه.ق.
۵۵. مختلف الشيعة، تحقیق: مؤسسه النشر الإسلامی، قم: مؤسسه النشر الإسلامی التابعة لجماعة المدرسين بقم المشرفة، ۱۴۱۳ ه.ق.
۵۶. عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، تهران: امیرکبیر، چاپ ششم، ۱۳۷۵ ه.ش.
۵۷. عالم، عبدالرحمن، بنیادهای علم سیاست، تهران: نشر نی، چاپ چهارم، ۱۳۷۷ ه.ش.
۵۸. فتال نیشابوری، محمد بن احمد، روضه الواعظین و بصیره المتعظین (ط - القديمة)، قم: انتشارات رضی، چاپ اول، ۱۳۷۵ ه.ش.
۵۹. قرشی بنایی، سید علی اکبر، قاموس قرآن، تهران: دارالکتب الاسلامیه، چاپ ششم، ۱۴۱۲ ه.ق.
۶۰. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، تحقیق وتصحیح: غفاری، علی اکبر، تهران: دارالکتب الاسلامیه، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ ه.ق، ۱۳۶۵ ه.ش.
۶۱. الروضة من الکافی، ترجمه: رسولی محلاتی، محقق ومصحح: غفاری، علی اکبر، تهران: انتشارات علمیه اسلامیه، چاپ اول، ۱۳۶۴ ه.ش.
۶۲. معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، تهران: امیرکبیر، بی چا، ۱۳۷۵ ه.ش.
۶۳. معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، تهران: آدانا، بی چا، ۱۳۸۱ ه.ش.
۶۴. مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، بررسی حاکمیت، نشریه گزارش های کارشناسی (مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی)، فروردین ۱۳۸۹ ه.ش.
۶۵. مقدس اردبیلی، احمد بن محمد، مجمع الفائدة والبرهان فی شرح إرشاد الأذهان، محقق: عراقی، شیخ مجتبی، بی جا: مؤسسه النشر الإسلامی، بی چا، بی تا.
۶۶. محقق کرکی، شیخ نورالدین علی بن حسین بن عبدالعالی، جامع المقاصد فی شرح القواعد، قم: مؤسسه آل البيت علیهم السلام، چاپ دوم، ۱۴۱۴ ه.ق.

۶۷. موسوی خویی، سید ابوالقاسم، موسوعه الامام الخوئی، قم: مؤسسه احیاء آثار الامام الخوئی، بی چا، ۱۴۱۸ هـ.ق.
۶۸. موسوی خویی، سید ابوالقاسم، مبانی تکملة المنهاج، نجف اشرف: مطبعة الآداب، بی چا، بی تا.
۶۹. _____، مستند العروة الوثقی / کتاب الاجاره، مصحح، بروجردی، مرتضی، قم: لطفی، بی چا، ۱۳۶۵ هـ.ش.
۷۰. مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، بحار الأنوار (ط-بیروت)، بیروت: داراحیاء التراث العربی، چاپ دوم، ۱۴۰۳ هـ.ق.
۷۱. مکارم شیرازی، ناصر و همکاران، تفسیر نمونه، تهران: انتشارات دارالکتب الاسلامیه، چاپ اول، ۱۳۷۴ هـ.ش.
۷۲. _____، پیام امام امیرالمومنین علیه السلام، تهیه و تنظیم: جمعی از فضلاء، تهران: دار الکتب الاسلامیه، چاپ اول، ۱۳۸۶ هـ.ش.
۷۳. مغنیه، محمدجواد، فقه الامام الصادق علیه السلام، قم: مؤسسه انصاریان، بی چا، ۱۴۲۱ هـ.ق.
۷۴. مسعودی، علی بن حسین، مروج الذهب، قم: نشر دار الهجرة، بی چا، ۱۴۰۹ هـ.ق.
۷۵. محمدی ری شهری، محمد، توسعه اقتصادی بر پایه قرآن و حدیث، قم: دارالحدیث، بی چا، ۱۳۸۵ هـ.ش.
۷۶. منتظری مقدم، حامد، شیوه های تقسیم بیت المال در صدر اسلام، مجله: معرفت اقتصاد اسلامی، بهار و تابستان ۱۳۸۹، شماره ۲.
۷۷. نجفی، محمدحسن بن باقر بن عبدالرحیم (صاحب جواهر)، جواهر الکلام فی شرح شرائع الإسلام، محقق: قوچانی، عباس و آخوندی، علی، بیروت: دار احیاء التراث العربی، چاپ هفتم، ۱۳۶۲ هـ.ش / ۱۴۰۴ هـ.ق.

۷۸. نوری، حسین بن محمد تقی، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، محقق و مصحح: موسسه آل البيت عليهم السلام، قم: موسسه آل البيت عليهم السلام، چاپ اول، ۱۴۰۸هـ.ق.
۷۹. یعقوبی، احمد بن ابی یعقوب، تاریخ یعقوبی، تحقیق: مهنا، عبدالامیر، بیروت: موسسه الاعلمی للمطبوعات، بی‌چا، ۱۴۱۳ هـ.ق.

منابع و مآخذ اینترنتی:

۸۰. آذردهشتی، امیر هوشنگ، چهار نکته قرآنی در انتخاب مدیران اصلح، سرویس کیهان اخبار، ۱۳ اردیبهشت ۱۳۹۶، <https://kayhan.ir/fa/news/102964>
۸۱. خبرگزاری مهر، «فناخت در بیت المال و اموال عمومی / ۱۰ راهکار برای جلوگیری از اسراف»، سایت خبرگزاری مهر، ۱۱ آذر ۱۳۹۱، کد خبر: ۱۷۵۱۸۵۳
[Thttps://www.mehrnews.com/news/1751853D8](https://www.mehrnews.com/news/1751853D8)
۸۲. دانش نامه حوزوری ویکی فقه، تنبیه و تشویق از منظر امام علی علیه السلام، سایت راسخون، برگرفته از مقاله مقاله ضرورت و چگونگی تشویق و تنبیه از دیدگاه امام علی علیه السلام، ۹۶ / ۹ / ۱۱ <https://fa.wikifeqh.ir>